

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudců JUDr. Filipa Dienstbiera a JUDr. Marie Žiškové v právní věci žalobkyně: **Mgr. S. F.**, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, 128 01 Praha 2, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 25. 6. 2014, č. j. MPSV-UM/4399/14/4S-PDK, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 15. 9. 2014, č. j. 52 Ad 12/2014 – 25,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 15. 9. 2014, č. j. 52 Ad 12/2014 – 25, **se z ru š u j e** a věc **se v r a c í** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobkyně se žalobou ze dne 10. 8. 2014 domáhala soudního přezkumu v záhlaví označeného rozhodnutí žalovaného, jímž bylo změněno rozhodnutí Úřadu práce České republiky – Krajské pobočky v Pardubicích ze dne 4. 12. 2012, č. j. 1986/2012/CTR tak, že byl žalobkyni snížen příspěvek na péči ze 4.000 Kč na 800 Kč měsíčně od 1. 7. 2014, a to dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Žalobkyně požádala o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení advokáta.

[2] Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích v záhlaví označeným usnesením rozhodl tak, že návrh žalobkyně na ustanovení zástupce se zamítá. Soud nemohl vyhovět její žádosti o ustanovení zástupce ve smyslu § 35 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), neboť žalobkyně nesplňuje předpoklady pro to, aby

byla osvobozena od soudních poplatků. O žádosti o osvobození od soudních poplatků přitom krajský soud nerozhodoval, neboť řízení o předmětné žalobě je od soudního poplatku osvobozeno ze zákona.

[3] V odůvodnění svého rozhodnutí krajský soud uvedl, že o obdobné žádosti žalobkyně o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce rozhodoval již v řízení vedeném u téhož soudu pod sp. zn. 52 A 8/2014, a to usnesením ze dne 24. 3. 2014. Z podkladů založených v tomto spisu zjistil, že žalobkyně je spoluvlastníkem rodinného domu se zahradou č. p. 1646 na ulici S. v České Třebové, ale i to, že žalobkyně byla ještě do 3. 12. 2013 vlastníkem rodinného domu č. p. 498 na pozemku p. č. 1611 a pozemku p. p. č. 2285/1 (zahrada), vše v k. ú. Č. T., přičemž tyto nemovitosti darovala občanskému sdružení Organizace nevidomých a slabozrakých & za práva asistenčních a terapeutických zvířat, IČO: 22753427, S. 498, Č. T., které v lednu roku 2012 společně s dalšími dvěma osobami založila. Současně bylo ve prospěch žalobkyně zřízeno věcné břemeno doživotního užívání. Z tvrzení žalobkyně obsaženého v prohlášení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech dále vyplynulo, že pobírá invalidní důchod ve výši 3.345 Kč a dále příspěvek na bydlení ve výši 4.005 Kč, tedy celkem 7.350 Kč. Žalobkyně neuvedla, že z těchto příjmů hradí nějaké konkrétní výdaje. Ve formuláři dále uvedla existenci dluhu ve výši 350.000 Kč, přičemž k důvodu vzniku poznamenala „*na živobytí a opravu*“, aniž by tento údaj konkrétně doložila.

[4] Na základě výše uvedených podkladů krajský soud konstatoval, že žalobkyně se bezúplatným převodem vlastnického práva k nemovitým věcem značné hodnoty na jiného dobrovolně zbavila potenciálního zdroje příjmů (ať již v podobě nájemného či v podobě kupní ceny v případě prodeje), a proto nemůže nyní s úspěchem žádat o přiznání osvobození od soudních poplatků, které je určeno osobám, jež se nezaviněně ocitly v takové situaci, že nejsou schopny uhradit soudní poplatek, neboť žalobkyně do této skupiny osob nepatří, jelikož se svého majetku zbavila zcela dobrovolně, a proto je povinna nést předvídatelné důsledky svého rozhodnutí. Dále soud konstatoval, že z částek uvedených v prohlášení nevyplyvá, že by u žalobkyně byly splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, neboť částka 7.350 Kč se ani neblíží životnímu ani existenčnímu minimu. K existenci dluhu soud poznamenal, že tento údaj konkrétně nedoložila, a proto soud nebyl povinen a ani oprávněn k takovému údaji vůbec přihlídnout.

[5] Proti uvedenému usnesení krajského soudu podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) dne 2. 10. 2014 blanketní kasační stížnost. Následně dne 7. 10. 2014 zaslala Nejvyššímu správnímu soudu žádost o osvobození od soudních poplatků a přidělení zástupce, k níž přiložila vyplněný formulář potvrzení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech. V něm nad rámec tvrzení shodně uváděných v dříve vyplněných formulářích tvrdí, že nesouhlasí s názorem krajského soudu, dle něhož měla stěžovatelka nemovitost zpeněžit či pronajímat. Stěžovatelka uvádí, že darovaná nemovitost je ve špatném technickém stavu (radiátory popraskané mrazem, nutná výměna kotle, špatný stav střechy z roku 1934, v některých místnostech chybějící dveře, nevyhovující či zcela chybící podlahové krytiny atd.), a proto ji bezúplatně převedla na organizaci pro nevidomé a slabozraké, jejíž členové stěžovatelce, která je ze zdravotních důvodů odkázána na pomoc

pokračování

dalších osob, pomáhají, přičemž díky věcnému břemenu tak mohla zůstat v prostředí, ve kterém je zvyklá žít.

[6] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

II. Posouzení kasační stížnosti

[7] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil přípustnost kasační stížnosti ve světle formálních náležitostí na ni kladených s. ř. s. Dospěl k závěru, že kasační stížnost byla podána včas a osobou k tomu oprávněnou. Vzhledem k tomu, že stěžovatelka podala kasační stížnost proti usnesení krajského soudu, jímž byl odmítnut její návrh na ustanovení zástupce, jedná se o kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.

[8] Stěžovatelka ve své kasační stížnosti nesplnila podmínku povinného zastoupení ani nedoložila své právnické vzdělání podle § 105 odst. 2 s. ř. s.. To však podle konstantní judikatury v posuzovaném případě není nutné. Nejvyšší správní soud totiž konstatoval, že „v řízení u Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce žalobci není důvodem pro odmítnutí kasační stížnosti nedostatek právního zastoupení“ (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, publikovaný pod č. 486/2005 Sb. NSS) a že by „opětovné trvání jak na podmínce uhrazení poplatku pro toto řízení, tak i na podmínce povinného zastoupení ve svém důsledku znamenalo jen další řetězení téhož problému, což by popíralo smysl samotného řízení, a zároveň by nesvědčilo ani zásadě hospodárnosti a rychlosti řízení, která se obecně uplatňuje ve vztahu k výkonu celé veřejné správy“ (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77). Kasační stížnost je tedy přípustná.

[9] Nejvyšší správní soud kasační stížnost posoudil a dospěl k závěru, že je důvodná.

[10] Z provedené rekapitulace je zřejmé, že v posuzované věci se jedná o posouzení otázky, zda krajský soud správně rozhodl o žádosti stěžovatelky o ustanovení zástupce.

[11] Dle ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s. „[n]avrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.“ Z dikce tohoto ustanovení vyplývá, že účastníku lze ustanovit zástupce tehdy, dojde-li ke kumulativnímu splnění tří podmínek: 1) účastník podal návrh na ustanovení zástupce; 2) jde o účastníka, u něhož jsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků; 3) je to třeba k ochraně jeho zájmů.

[12] Stěžovatelka požádala o přidělení právního zástupce dne 10. 8. 2014.

[13] Co se týče druhé podmínky, tj. naplnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků, je nutno odkázat na § 36 odst. 3 s. ř. s., který stanoví, že „[ú]častník, který doloží,

že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.”

[14] Krajský soud při posuzování této podmínky vyšel jednak z Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce ze dne 22. 8. 2014, jednak ze spisu ve věci vedené u téhož soudu pod sp. zn. 52 A 8/2014. Jestliže však krajský soud vycházel ze skutečností, které vyšly najevo v jiném řízení, a přinejmenším částečně i z právních závěrů, k nimž v tomto jiném řízení sám dospěl, měl se v napadeném rozhodnutí vypořádat také se skutkovými i právními rozdíly obou případů. To neučinil. Podle odůvodnění usnesení ze dne 24. 3. 2014 č. j. 52 A 8/2014 - 54 byla jedním z hlavních důvodů neosvobození od soudních poplatků a neustanovení zástupce bagatelnost žaloby, kdy stěžovatelka žádala o informace o trvalém pobytu svém a další osoby, které mohla snadno a za nízký správní poplatek získat jinou cestou. Oproti tomu v posuzovaném případě je předmětem řízení rozhodnutí o podstatném snížení sociální dávky, příspěvku na péči.

[15] Dalším významným rozdílem obou usnesení je diametrálně odlišné hodnocení v zásadě týchž příjmů stěžovatelky. Ve věci sp. zn. 52 A 8/2014 soud hodnotil její příjmy jako natolik nízké i ve vztahu k výši životního minima, resp. existenčního minima, že stěžovatelce ani neuvěřil, že je z nich schopna pokrýt své životní potřeby (jak sám krajský soud uvádí, vyjma nákladů na bydlení, které do částek životního ani existenčního minima nejsou zahrnuty). Oproti tomu v posuzované věci dochází soud k závěru opačnému, totiž že příjmy stěžovatelky (ač vyšší pouze o příspěvek na bydlení) dosahují takové úrovně, že neodůvodňují splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků.

[16] Protože krajský soud vycházel ze skutečností, které vyšly najevo v jiném řízení, a přinejmenším částečně i z právních závěrů, k nimž v tomto jiném řízení sám dospěl, a přitom se v napadeném rozhodnutí nevypořádal také se skutkovými i právními rozdíly obou případů, je v tomto ohledu jeho rozhodnutí nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost (§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. K této skutečnosti Nejvyšší správní soud podle § 109 odst. 4 s. ř. s. přihlédl nad rámec důvodů, uplatněných stěžovatelkou v kasační stížnosti.

[17] Nelze též souhlasit s tvrzením krajského soudu, dle něhož stěžovatelka nemůže úspěšně žádat o osvobození od soudního poplatku, protože se bezúplatným převodem vlastnického práva k nemovitostem č. p. 498 na pozemku p. č. 1611 a pozemku p. p. č. 2285/1, vše v k. ú. Č. T., dobrovolně zbavila potenciálního zdroje příjmů v podobě nájemného či kupní ceny. Nehledě na časový odstup převodu nemovitosti a vydání napadeného rozhodnutí žalovaného, stěžovatelka si podle svého tvrzení darováním nemovitosti a zřízením věcného břemene doživotního užívání zajistila možnost bydlení bez zátěže, kterou při jejím zdravotním stavu a při tvrzeném stavebně technickém stavu budovy znamená vlastnictví a správa této nemovitosti, případně její pronajímání. Navíc je podle ní nemovitost v nepronajímatelném stavu, takže se tím nezkrátila na možných příjmech z pronájmu. Kromě toho by podle Nejvyššího správního soudu na věci nic neměnilo, ani pokud by stěžovatelka i nadále byla vlastníkem předmětné nemovitosti.

pokračování

[18] V této souvislosti se totiž uplatní také usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 – 95, publikovaného pod č. 2163/2011 Sb. NSS., dle něhož „*při úvaze o splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. vychází soud nejen z finanční hotovosti, jíž žadatel disponuje, ale bere v úvahu i jeho celkové majetkové poměry včetně vlastnictví nemovitostí; to však samo o sobě není překážkou osvobození od soudních poplatků.*“ Ani vlastnické právo, kterým stěžovatelka disponovala před převedením nemovitostí, ani spoluvlastnický podíl na nemovitosti č. p. 1646 na ulici S. v k. ú. Č. T., nemohou být bez dalšího překážkou pro osvobození od soudních poplatků. Ve vztahu k spoluvlastnickému podílu je nutno přihlídnout rovněž ke konkrétním okolnostem, tedy neobyvatelnosti nemovitosti a omezení vlastnického práva z důvodu nařízení exekuce.

[19] Při respektování nároků, které na žalobce žádajícího přiznání osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, klade § 36 odst. 3 s. ř. s. a krajským soudem citovaná judikatura Nejvyššího správního soudu, měl krajský soud při posuzování dílčích nepřesností v Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, zohlednit i zdravotní stav žalobkyně. Ta je i podle posudku posudkové komise ze dne 5. 3. 2014, který byl podkladem žalobou napadeného rozhodnutí osobou s těžkou posttraumatickou stresovou poruchou, trpí organickým psychosyndromem, sníženým intelektem, poruchou osobnosti, sníženou tolerancí na zátěž a těžkým postižením zraku (prakticky slepotou).

[20] Závěry krajského soudu se totiž dostávají do rozporu s mezinárodněprávními závazky České republiky. Nejvyšší správní soud poznamenává, že je Česká republika od 28. 9. 2009 vázána Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením, která byla publikována pod č. 10/2010 ve Sbírce mezinárodních smluv. Jedná se o mezinárodní smlouvu, k jejíž ratifikaci dal souhlas Parlament a která má tedy v souladu s článkem 10 Ústavy ČR aplikační přednost před zákonem. Tato úmluva ve svém článku 13 ukládá státu povinnost zajistit osobám se zdravotním postižením účinný přístup ke spravedlnosti, mimo jiné i prostřednictvím procedurálních úprav s cílem usnadnit jim účinné plnění jejich role jako přímých účastníků ve všech soudních řízeních. Z toho vyplývá, že orgány veřejné moci jsou povinny při postupu vůči osobám se zdravotním postižením přihlížet k charakteru jejich postižení a toto přiměřeně kompenzovat ve svém přístupu k nim (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 11. 2011, č. j. 6 Ads 130/2011 – 30).

[21] Vzhledem k výše popsaným zdravotním postižením stěžovatelky je proto třeba, aby krajský soud přijal efektivní opatření k ochraně jejich práv. Minimem takovýchto efektivních opatření je právě ustanovení kvalifikovaného zástupce pro soudní řízení, pokud o něj stěžovatelka požádala. Tím bude respektován i čl. 6 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (č. 209/1992 Sb.; dále jen „Úmluva“), podle kterého má stěžovatelka právo na přístup k soudu. Jak uvedl Evropský soud pro lidská práva např. ve věci *Staroszczyk proti Polsku* (rozsudek ze dne 22. 3. 2007, stížnost č. 59519/00, § 124), stát nesmí přistoupit k omezení práva na přístup soudu takovým způsobem nebo v takovém rozsahu, že by samotná podstata tohoto práva byla narušena. Navíc omezení tohoto práva nebude slučitelné s čl. 6 odst. 1 Úmluvy, pokud nemá legitimní cíl a pokud mezi sledovaným cílem a použitými prostředky není vztah proporcionality. Rozhodnutí krajského soudu tyto požadavky podle Nejvyššího správního soudu nesplňuje, protože

vede k nepřiměřenému omezení práva stěžovatelky na účinný přístup k soudu, které narušuje samotnou podstatu tohoto práva.

III. Závěr

[22] Nejvyšší správní soud z výše uvedených důvodů napadené usnesení krajského soudu dle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V tomto řízení je krajský soud vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu, který byl vysloven v odůvodnění tohoto rozsudku.

[23] Krajský soud se proto musí znovu zabývat otázkou splnění zákonných předpokladů pro osvobození od soudních poplatků jako první podmínky pro ustanovení zástupce. Zohlední přitom všechny relevantní skutečnosti. I v případě, že by krajský soud dospěl k závěru, že nejsou naplněny podmínky pro plné osvobození od soudních poplatků, musí se zabývat otázkou, zda nejsou naplněny alespoň podmínky pro osvobození částečné, které by bylo pro ustanovení zástupce dostačující.

[24] V projednávané věci je zřejmé, že ustanovení zástupce je nejen nezbytně třeba k ochraně práv žalobkyně, ale může pomoci i soudu k efektivnímu průběhu řízení.

[25] Nejvyšší správní soud samostatně nerozhodoval o žádosti stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků za řízení o kasační stížnosti a o ustanovení zástupce pro toto řízení. Z důvodů uvedených výše soud netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost. Ustanovení zástupce pak nebylo k ochraně práv stěžovatelky třeba, neboť Nejvyšší správní soud její kasační stížnosti vyhověl.

[26] Na okraj se Nejvyšší správní soud musí vyjádřit k usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 24. 3. 2014, č. j. 52 A 8/2014 – 54, které bylo jedním z podkladů v předmětné věci. Soudní rozhodnutí určitě není prostorem pro samoučelnou prezentaci sečtělosti soudců a jeho účelem není prokázat účastníkům řízení znalost latinských úslolí. Vrcholem je stylizování se do role římského prétor, který „se nemůže zabývat maličkostmi“. Nejvyšší správní soud obecně zarazila znatelná necitlivost jak tohoto usnesení (zejména z hlediska formy), tak usnesení napadeného (zde z hlediska obsahu). Soudce by měl mít nejen rozum, ale také srdce.

[27] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. prosince 2014

JUDr. Josef Baxa

pokračování

1 As 141/2014 - 29

předseda senátu